

Верховний
Суд

Застосування судами України положень Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24 травня 1993 року на прикладі української судової практики

Литвиненко Ірина Вікторівна
суддя Верховного Суду

Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24 травня 1993 року (ратифіковано 04 лютого 1994 року)

Стаття 1

Громадяни однієї Договірної Сторони мають право вільно і без перешкод звертатися до органів іншої Договірної Сторони, до компетенції яких відноситься цивільні і кримінальні справи, можуть виступати в них, подавати клопотання, пред'являти позови, а також здійснювати інші процесуальні дії за тих же умов, що і громадяни цієї Договірної Сторони.

Під поняттям «цивільні справи» в цьому Договорі слід розуміти також сімейні і трудові спори.

Стаття 15

- Документи, які підготував або засвідчив відповідний орган однієї із Договірних Сторін, скріплені гербовою печаткою і підписом уповноваженої особи, мають силу документа на території іншої Договірної Сторони без потреби будь-якого іншого засвідчення. Це стосується також копій і перекладів документів, які засвідчені відповідним органом.
- Документи, які на території однієї з Договірних Сторін визнаються офіційними, вважаються такими ж на території іншої Договірної Сторони.

Сімейні спори

Стаття 24

- Форма укладення шлюбу визначається законодавством Договірної Сторони, на території якої укладається шлюб.
- Умови укладання шлюбу визначаються для кожної із осіб, що вступають до шлюбу, законодавством Договірної Сторони, громадянином якої вона є.

Стаття 26

- Розірвання шлюбу проводиться згідно з законодавством тієї Договірної Сторони, громадянами якої є подружжя в момент порушення справи.
- У справах про розірвання шлюбу, в випадку, передбаченому в пункті 1, компетентним є орган тієї Договірної Сторони, громадянами якої є подружжя в момент порушення справи.
- Суд, до компетенції якого належить винесення рішення про розірвання шлюбу, є також компетентним в винесенні рішення про батьківські права та аліменти на користь малолітніх дітей.

Справа № 548/1923/21

- Позов про розірвання шлюбу.
- Шлюб між громадянами України було зареєстровано у Мазовецькому воєводстві відділом державної реєстрації актів цивільного стану м. Варшави, Республіка Польща.
- Суд, посилаючись на статтю 15 Договору між Польщею і Україною, зазначив, що свідоцтво про шлюб, видане в Республіці Польща, є дійсним на території України і не потребує додаткового оформлення чи засвідчення.
- Задовольняючи позов, суд першої інстанції застосовував положення статей 24-26 Договору між Польщею та Україною та виходив із того, що спільним особистим законом подружжя, які є громадянами України, незалежно від місця їхнього постійного проживання є право України, а тому розірвання шлюбу між ними здійснюється за законодавством України.

Справа № 591/7778/19

- Позов про розірвання шлюбу, визначення місця проживання дитини та стягнення аліментів.
- Позивачка та дитина – громадяни України. Шлюб зареєстровано на території Республіки Польща.
- Суд розглянув справу з посиланням на статті 26, 28 Договору між Польщею і Україною, позов задовольнив.

Стаття 20

- Якщо відповідно до положень цього Договору порушення справи належить до компетенції органів обох Договірних Сторін, а клопотання про порушення справи подано до органу однієї із них, то компетенція органу іншої Договірної Сторони виключається.

Справа № 760/25600/20

- Позов про розірвання шлюбу подано у 2020 році.
- Відповідачка – громадянка Республіки Польща. Шлюб зареєстровано на території України. У 2019 році відповідачка звернулась до Окружного суду м. Гданська у Польщі про розірвання шлюбу. Справа перебуває на розгляді.
- Суд першої інстанції позов про розірвання шлюбу задовольнив.
- Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та залишив позов без розгляду, зазначивши, що юрисдикційно компетентним судом у справі щодо розірвання шлюбу буде суд тієї з держав (України або Республіки Польща), до якої було раніше подано відповідний позов.
- Оскільки відповідачка звернулася до суду Республіки Польща з позовом про розірвання шлюбу у грудні 2019 року й на той час судові органи на території України такого позову ще не розглядали, належним судом за цих обставин є саме суд Республіки Польща.
- Схожі висновки були також викладені у постанові КЦС від 17 жовтня 2018 року у справі № 604/614/17 за позовом громадянки України до громадянина Польщі про розірвання шлюбу. Ця постанова ілюструє, що базовим принципом вирішення проблеми «конкуренції міжнародних юрисдикцій» («паралельних судових процесів») є принцип «*Qui prior est tempore, potior est jure*» («Хто раніше за часом, той є першим у праві»). Він означає, що законну перевагу в продовженні судового процесу має суд тієї держави, який першим відкрив провадження в тотожній справі.

Стаття 28

- В правових стосунках між батьками і дітьми, в тому числі аліментних обов'язках батьків застосовується законодавство тієї Договірної Сторони, громадянином якої є дитина.
- Встановлення і оспорювання походження дитини від певної особи регулюється законодавством тієї Договірної Сторони, громадянином якої є мати в момент народження дитини. Але достатнім є дотримання форми визнання дитини, що передбачена законодавством тієї Договірної Сторони, на території якої визнання має бути або було здійснено.
- В справах, зазначених в пунктах 1 і 2, компетентними є органи тієї Договірної Сторони, громадянином якої є дитина, а також органи тієї Договірної Сторони, на території якої дитина має місце проживання.

Справа № 675/1793/19

- Спiр про визнання батькiвства, внесення змiн до актового запису про народження дитини даних про батька.
- Позивач та мати є громадянами України, дитина народилась в м. Люблiнi, Республiка Польща.
- Суд, посилаючись на те, що дитина є громадянином України, її мати є громадянкою України вiдповiдно до вiдомостей паспорта, мiсцем фактичного проживання дитини є с. Полiське Iзяславського району Хмельницької облaстi України, компетентними органами у цiй справi є Iзяславський районний суд Хмельницької облaстi та Iзяславський районний вiддiл державної реєстрацiї актiв цивiльного стану, а до даних правовiдносин пiдлягає застосуванню законодавство України.

Справа № 930/1046/21

- Позов про визнання батьківства, внесення змін до актового запису про народження дитини.
- Мати – громадянка України, проживала на території Республіки Польща, де народилась дитина. Свідоцтво про народження видано польськими компетентними органами.
- Суд розглянув справу та задовольнив позов, посилаючись на статтю 28 Договору між Україною і Польщею.

Стаття 25

- Особисті і майнові стосунки подружжя визначається законодавством тієї Договірної Сторони, громадянами якої є подружжя в час подання клопотання.
- Якщо під час клопотання один з подружжя є громадянином однієї Договірної Сторони, а другий – громадянином іншої Договірної Сторони, то в справах, пов'язаних з особистими і майновими стосунками між ними, діє законодавство тієї Договірної Сторони, на території якої вони мають місце проживання. Якщо один із подружжя має місце проживання на території однієї Договірної Сторони, а другий – на території іншої Договірної Сторони, то діє законодавство тієї Договірної Сторони, суд якої порушив справу.
- В справах, пов'язаних з особистими і майновими стосунками подружжя, в випадку, передбаченому пунктом 1, компетентним є суд тієї Договірної Сторони, громадянами якої було подружжя в час подання заяви.
- В справах, пов'язаних з особистими і майновими стосунками подружжя, в випадку, передбаченому пунктом 2, компетентним є суд тієї Договірної Сторони, на території якої подружжя має місце проживання. Якщо один з подружжя має місце проживання на території однієї Договірної Сторони, а другий – на території іншої Договірної Сторони, то компетентними є суди обох Договірних Сторін.
- Майнові стосунки подружжя щодо нерухомого майна визначаються законодавством та підлягають компетенції судів тієї Договірної Сторони, на території якої знаходиться це майно.

Справа № 161/1932/22

- Позов про поділ майна подружжя.
- Шлюб між подружжям укладено на території Республіки Польща. Там же укладено шлюбний контракт. Під час шлюбу придбано квартиру на території України. На підставі вироку Окружного суду (Республіка Польща) шлюб між сторонами розірвано.
- Суд розглянув справу з посиланням на статті 15, 25 Договору між Польщею та Україною, зазначивши, що між подружжям не було досягнуто домовленості про передачу у власність нерухомого майна в досудовому порядку відповідно до умов укладеного між ними шлюбного контракту та договору про частковий поділ спільної власності, а право позивача, яке не визнається, підлягає відновленню шляхом визнання за ним права власності на спірну квартиру, в порядку поділу майна подружжя.

Спадкові та інші майнові правовідносини

Стаття 36

- Громадяни однієї Договірної Сторони можуть набувати на території іншої Договірної Сторони право на майно і інші права, одержуючи спадщину за законом або розпорядженням у випадку смерті на тих самих умовах і в такому ж обсязі, що і громадяни цієї Договірної Сторони.
- Громадяни однієї Договірної Сторони можуть робити розпорядження на випадок смерті стосовно майна, яке знаходиться на території іншої Договірної Сторони.

Справа № 712/9540/20

- Позов про визнання права власності на майно у порядку спадкування за законом.
- Позивачка стверджувала, що вона має право на обов'язкову частку у спадщині, оскільки є непрацездатною дочкою спадкодавця у зв'язку із встановленням їй інвалідності в Республіці Польща.
- Суд, посилаючись на статті 15, 36 Договору між Польщею та Україною, задовольнив позов, вказавши, що під час розгляду справи учасниками справи не заперечувалась офіційність наданих позивачкою довідок про отримання нею пенсії по інвалідності з 07 серпня 2019 року, отже, суд визнав вказані довідки належними та допустимими доказами її непрацездатності, у зв'язку із встановленням їй інвалідності.

Стаття 35

- Відповідальність за заподіяну шкоду, яка не виникає з договірних відносин (недозволені дії) визначається законодавством тієї Договірної Сторони, на території якої мав місце випадок, що є джерелом зобов'язання. Однак, коли позивач і відповідач є громадянами однієї Договірної Сторони, застосовується законодавство цієї Договірної Сторони.
- У справах, зазначених у пункті 1, компетентним є суд тієї Договірної сторони, на території якої мав місце випадок, що є джерелом зобов'язання, або на території якої має місце проживання або юридичну адресу відповідач. Компетентним є також суд тієї Договірної Сторони, на території якої має місце проживання або юридичну адресу позивач, якщо на тій території знаходиться майно відповідача.

Справа 442/3168/18

- Позов про відшкодування шкоди, завданої в результаті дорожньо-транспортної пригоди.
- Позивач – страхова компанія, відповідач – громадянин Республіки Польща.
- ДТП сталася на території України.
- Суд з посиланням на статті 1, 35 Договору між Польщею та Україною, розглянув справу та задовольнив позов, стягнувши з відповідача на користь позивача грошові кошти в рахунок відшкодування шкоди.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!